

O'ZBEKISTON RESPUBLIKASI
OLIV TA'LIM, FAN VA INNOVATSIYALAR VAZIRLIGI

SAMARQAND DAVLAT VETERINARIYA MEDITSINASI,
CHORVACHILIK VA BIOTEXNOLOGIYALAR UNIVERSITETI

Ro'yxatga olindi:
№ BD – 60812200-1.17.
20.08 2024 yil

“TASDIQLAYMAN”
O'quv ishlari bo'yicha prorektor,
q.x.f.d. professor
A.A.Elmuurodov
08 2024 yil

YANGI OZIQA EKINLARI
FANINING ISHCHI O'QUV DASTURI (SILLABUSI)
(Sirtqi ta'lim 3-bosqich talabalari uchun)

Bilim sohasi:	800000	Qishloq, o'rmon, baliq xo'jaligi va veterinariya
Ta'lim sohasi:	810000	- Qishloq xo'jaligi
Ta'lim yo'nalishlari:	60810900	- Agronomiya (yem – xashak ekinlari)
	60812200	- O'simlikshunoslik (yaylov-cho'l o'simlikshunosligi)

Samarqand – 2024

Fanning ishchi o'quv dasturi (sillabusi) 202 _ yilda tasdiqlangan o'quv reja va fan dasturiga muvofiq ishlab chiqildi.

Tuzuvchilar:

1. **N.Xalilov** –SamDVMChBU “O’simlikshunoslik va yem-xashak yetishtirish” kafedra professori, q.x.f.d.

2. **G'.B.Obro'yev** –SamDVMChBU “O’simlikshunoslik va yem-xashak yetishtirish” kafedra assistenti, q.x.f.f.d., (PhD).

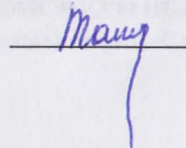
Taqrizchilar:

1. **A.L.Sanaqulov**–Sharof Rashidov nomidagi SamDU Biokimyo instituti professori, qishloq xo'jalik fanlari doktori.

2. **S.T.Sanayev** - Samarqand Agroinnovatsiyalar va tadqiqotlar Instituti “O’simlikshunoslik va meva sabzavotchilik” kafedra mudiri, q.x.f.d. professor.

Fanning ishchi o'quv dasturi “O’simlikshunoslik va yem- xashak yetishtirish” kafedrasining 2024 yil 28 oktabr dagi « 1 » - son yig'ilishida muhokamadan o'tgan va fakultet kengashida muhokama qilish uchun tavsiya etilgan.

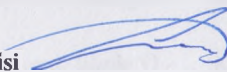
Kafedra mudiri

Xalilov N.

Fanning ishchi o'quv dasturi “Agrotexnologiya” fakulteti kengashida muhokama etilgan va o'quv jarayonida foydalanishga tavsiya qilgan (202_ yil “___” ___dagi ___sonli bayonnomaga)

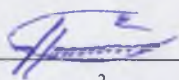
Fakultet kengash raisi

Berdimuratov E.X.

Kelishildi:

O'quv-uslubiy boshqarma
boshlig'i, professor: v.b

Ro'ziqulov R.F.

7. O'zbekiston Respublikasi Prezidentining 2019-yil 28-martdagi “Veterinariya va chorvachilik sohasida davlat boshqaruvi tizimini tubdan takomillashtirish chora-tadbirlari to'g'risida”gi PF-5696 son Farmoni.

8. O'zbekiston Respublikasi Prezidentining 2022-yil 31-martdagi “Veterinariya va chorvachilik sohasida kadrlar tayyorlash tizimini tubdan takomillashtirish to'g'risida”gi PQ-187-son qarori.

9. H.N.Atabayeva, Z.K.Yuldosheva, A.M.Islamov. “Botanika yem-xashak yetishtirish agronomiya asoslari” Darslik Toshkent, “Yangi asr avlodi” 2008 yil.

10. O'.Pratov, E.S.Sulaymonov va boshqalar Botanika Toshkent, 2010 yil

Axborot manbaalari

1. [www. Ziyo.net.uz](http://www.Ziyo.net.uz).
2. www.veterinariya.medsinasi.uz
3. [www.sea@mail.net21.ru](mailto:sea@mail.net21.ru)
4. [www.veterinarv@actavis.ru](mailto:veterinarv@actavis.ru)

VIII. Baholash

Talabalarning fanlarni o'zlashtirishi 5 ballik tizimda baholanadi.

5 (a'lo) baho:

Xulosa va qaror qabul qilish;
Ijodiy fikrlay olish;
Mustaqil mushohada yurita olish;
Olgan bilimlarini amalda qo'llay olish;
Mohiyatini tushunish;
Bilish, aytib berish;
Tasavvurga ega bo'lish;

4 (yaxshi) baho:

Mustaqil mushohada yurita olish;
Olgan bilimlarini amalda qo'llay olish;
Mohiyatini tushunish;
Bilish, aytib berish;
Tasavvurga ega bo'lish;

3 (qoniqarli) baho;

Mohiyatini tushunish;
Bilish, aytib berish;
Tasavvurga ega bo'lish;

2 (qoniqarsiz) baho:

Dasturni o'zlashtirmaganlik;
Fanning mohiyatini bilmaslik;
Aniq tasavvurga ega bo'lmaslik;
Mustaqil fikrlay olmaslik.

		bajarish	
18	Vikaning sistematikasi va morfologiyasini o'rganish	Referat yozib tayyorlash	8
19	Yasmiq va burchoq sistematikasi, morfologiyasi va navlarini o'rganish	Adabiyotlardan foydalanib, amaliy topshiriqlarni bajarish	8
20	Xashaki sholg'om morfologiyasi va navlarini o'rganish	Referat yozib tayyorlash	8
21	Yer noki sistematikasi, morfologiyasi va navlarini o'rganish	Referat yozib tayyorlash	8
22	Xashaki karam morfologiyasi va navlarini o'rganish.	Adabiyotlardan foydalanib, amaliy topshiriqlarni bajarish	8
23	Sosnovskiy borshevi morfologiyasi va navlarini o'rganish.	Adabiyotlardan foydalanib, amaliy topshiriqlarni bajarish	8
24	Kuzgi raps sistematikasi va morfologiyasini o'rganish.	Referat yozib tayyorlash	8
25	Xantalning sistematikasi va morfologiyasini o'rganish.	Adabiyotlardan foydalanib, amaliy topshiriqlarni bajarish	8
Jami:			200

VII. Adabiyotlar

Asosiy adabiyotlar

1. O.Mirzayev, Yem-xashak yetishtirish. Darslik. Toshkent, Mehnat, 2014 yil.
2. X.N.Atabaeva, O'simlikshunoslik. Darslik. Toshkent, Mexnat, 2015 yil.
3. M.Mahmudov, Q.Haydarov, Yaylovshunoslik. Darslik. Toshkent, 2010 y.

Qo'shimcha adabiyotlar

4. Mirziyoyev Sh.M. Yangi O'zbekistonda erkin va farovon yashaylik. "Toshkent, "Tasvir" nashriyot uyi, 2021 yil. – 52 bet.
5. Mirziyoyev Sh.M. Insonparvarlik, ezgulik va bunyodkorlik-milliy g'oyamizning poydevoridir. Toshkent, "Tasvir" nashriyot uyi, 2021 yil. – 36 bet.
6. Mirziyoyev Sh.M. Yangi O'zbekiston taraqqiyot strategiyasi. Toshkent, "O'zbekiston" nashriyoti, 2022 yil. – 416 bet.

Fan Sillabusi

Samarqand davlat veterinariya meditsinasi, chorvachilik va biotexnologiyalar universiteti

Fan to'g'risida ma'lumot

Fan shifri: YOE 1408

Fan nomi: YANGI OZIQA EKINLARI

Semestr/yil: 6- semestr /2024-2025 o'quv yili

Kafedra: O'simlikshunoslik va yem-xashak yetishtirish

Soatlar/kreditlar: 8,0 ECTS (40 auditoriya soati, 200 soat mustaqil ta'lim)

Ma'ruza	Amaliy mashg'ulot	Mustaqil ta'lim	Jami
14	26	200	240

Fan bo'yicha mashg'ulotlarning joylashuvi:

Auditoriya vaqti: dars jadvaliga asosan

Talablar:

Fan uchun mas'ul kafedra: O'simlikshunoslik va yem-xashak yetishtirish

Instruktor to'g'risida ma'lumot

Kafedra joylashgan joyi: SamDVMChBU, 5-o'quv binosi, 510-xona

Telefon: +99891-529-76-20 ish telefoni; mobil: +99893-345-28-22

E.mail. o'simlik@mail.ru Ish vaqti: Uchrashuvga ko'ra

I. Fanni o'qitishdan maqsad - "Yangi oziqa ekinlari" fanining o'qitishdan maqsad – talabalarga ayni paytda chorvachilik ozuqa bazasining mustaxkamlash va chorva mollarining omuxta yembop hamda boshqa ozuqalar bilan ta'minlash maqsadida nafaqat ozuqa o'simliklari, balki suv o'tlari, zamburug'lar, sanoat chiqindilari va boshqalar haqida fundamental tushunchalarni berish. O'simlik organini tuzilishi yo'nalishga mos fan bo'yicha nazariy va amaliy bilimlarni shakllantirishdan iborat.

II. Fanning vazifasi – nazariy bilimlar, amaliy ko'nikmalar, o'simliklarning tuzilishi, chorvachilik uchun asosiy ozuqa manbalari - dala va tabiiy o'tloqlardagi ozuqabop o'simliklar, shuningdek, ozuqa sifatida dalachilik qoldiqlari (somon, poxol, ovqatbop don va texnika ekinlarini qayta ishlash chiqindilari)dan foydalanish uslublarini aniqlash bo'yicha nazariy-amaliy bilimlarni uzviylik va uzluksizlikda o'rgatishdan iborat.

III. Fanni o'zlashtirish natijasida talaba:

- oziqa ekinlaridan yuqori hosil yetishtirishni; oziqa tayyorlash texnologiyasini; mineral o'g'itlar me'yorlarini hisoblay olish va qo'llashni; sug'orish miqdorini bilishni;

hosilni yig'ish va ularni saqlashni; yashil konveyer tizimini tuzishni; almashlab ekish, o'simliklarning yashash sharoiti, begona o'tlar va ylarga qarshi kyrash choralari haqida; yaylov, pichanzor o'simliklarining ekologik va biologik xysysiyatlari va ko'p yillik o'tlarning urug'chiligi haqida; Respublikada keng tarqalgan tuproq tiplari, unumdorligi va meliorativ holatlari haqida *tasavvurga ega bo'lishlari kerak*;

- zaharli va zararli o'simliklarni farqlay olishni; qish davriga oziqa saqlash usullari bilan tanishish; yem-xashak ekinlari yetishtirishni va yaylovlarni yaxshilash usullari bo'yicha *ko'nikmalariga ega bo'lishi kerak*;

tabiiy o'tloqlardan foydalanish usullari, pichan tayyorlash, g'aramlash, silos bostirish yo'llarini va ularni saqlash texnologiyasi *malakalariga ega bo'lishi kerak*.

IV. O'qitish usullari:

Fanni o'qitish jarayonida zamonaviy uslublardan foydalanish, sohadagi muammolarni ta'limning ommaviy shakllari bilan bog'lab, talabalarning nazariy bilimlarini amaliy mashg'ulotlar orqali mustahkamlab borish lozim. O'quv materiallarini talabalar tomonidan unumli o'zlashtirish uchun ko'rgazmali qurollar o'qitishning texnik vositalari, talabalarga chorva mollari uchun keng ishlatiladigan yem-xashak ekinlarining umumiy tavsifi ularning vakillari, almashlab ekish, chorvachilikda ishlatiladigan oziqalar, dala oziqachiligi, donli yem-xashak ekinlari, dukkakli don ekinlari, ildiz va tuganakmevali ekinlar, shirali ozuqalar, silosbop ekinlar, ekiladigan yem-xashak o'tlari, yashil konveyer, yaylov va pichanzorlar, pichanzorlar va yaylov o'simliklarning biologik va ekologik xususiyatlari, zaharli va zararli o'simliklar, tabiiy yaylovlar va ularni yaxshilash usullari, oziqalar tayyorlash va sifatini baholash, chop etilgan ma'ruza matnlaridan keng foydalanish, talaba bilimni baholash tizimini joriy etish. Ma'ruza mashg'ulotlarida ilg'or pedagogik texnologiyalar foydalaniladi.

" Yangi oziqa ekinlari " kursini loyihalashtirishda quyidagi asosiy konseptual yondoshuvlardan foydalaniladi:

Shaxsga yo'naltirilgan ta'lim.

Tizimli yondoshuv.

Faoliyatga yo'naltirilgan yondoshuv.

Dialogik yondoshuv.

Hamkorlikdagi ta'limni tashkil etish.

Muammoli ta'lim.

		topshiriqlarni bajarish	
7.	Bargak yetishtirish texnologiyasi.	Adabiyotlardan foydalanib, amaliy topshiriqlarni bajarish	8
8.	Batat yetishtirish texnologiyasi.	Adabiyotlardan foydalanib, amaliy topshiriqlarni bajarish	8
9.	Yeryong'oq yetishtirish texnologiyasi.	Referat yozib tayyorlash	8
10.	Beda yetishtirish texnologiyasini o'rganish.	Adabiyotlardan foydalanib, amaliy topshiriqlarni bajarish	8
11.	Xashaki don-dukkakli ekinlarni oziqaviylik xususiyatlari.	Adabiyotlardan foydalanib, amaliy topshiriqlarni bajarish	8
12.	Qizil sebarga ahamiyati, biologiyasi, yetishtirish texnologiyasi.	Referat yozib tayyorlash	8
13.	Qashqarbedadan senaj tayyorlash texnologiyasi	Referat yozib tayyorlash	8
14.	Ko'p yillik qo'ng'irboshli yem – xashak o'tlari.	Adabiyotlardan foydalanib, amaliy topshiriqlarni bajarish	8
15.	Bir yillik qo'ng'irboshli yem-xashak o'tlari.	Adabiyotlardan foydalanib, amaliy topshiriqlarni bajarish	8
16.	Chumizaning oziqaviylik ahamiyati va morfologiyasini o'rganish	Referat yozib tayyorlash	8
17.	Bir yillik raygrasning sistematikasi va morfologiyasini o'rganish	Adabiyotlardan foydalanib, amaliy topshiriqlarni	8

		10.2. Sistematikasi hamda morfologik belgilarini o'rganish.	
11.	Yer noki sistematikasi, morfologiyasi va navlarini o'rganish	11.1.Xo'jalikda ekiladigan yer nokini umumiy morfologik xususiyatlari. 11.2. Sistematikasi hamda morfologik belgilarini o'rganish.	2
12.	Xashaki tarvuz sistematikasi, morfologiyasi va navlarini o'rganish	12.1.Xo'jalikda ekiladigan xashaki tarvuzni umumiy morfologik xususiyatlari. 12.2. Sistematikasi hamda morfologik belgilarini o'rganish.	2
13.	Xashaki qovoq sistematikasi, morfologiyasi va navlarini o'rganish	12.1.Xo'jalikda ekiladigan xashaki qovoqning umumiy morfologik xususiyatlari. 12.2. Sistematikasi hamda morfologik belgilarini o'rganish.	2
Jami:			26

VI. "Yangi oziqa ekinlari" fanidan rejalashtirilgan talabalar mustaqil ta'limining kalendar tematik rejai

№	Mustaqil ta'lim mavzulari	Amalga oshirish mexanizmi	Soat
1.	Javdar o'simligini oziqaviylik ahamiyati.	Referat yozib tayyorlash	8
2	Tritikale o'simligini oziqaviylik ahamiyati	Adabiyotlardan foydalanib, amaliy topshiriqlarni bajarish	8
3.	Suli yetishtirish texnologiyasi.	Adabiyotlardan foydalanib, amaliy topshiriqlarni bajarish	8
4.	Arpa yetishtirish texnologiyasi	Adabiyotlardan foydalanib, amaliy topshiriqlarni bajarish	8
5.	Tariq o'simligini yetishtirish texnologiyasi	Referat yozib tayyorlash	8
6.	Ko'k no'xat yetishtirish texnologiyasi.	Adabiyotlardan foydalanib, amaliy	8

V. Fanning tarkibiy tuzilishi:

5.1. "Yangi oziqa ekinlari" fanidan rejalashtirilgan ma'ruza mashg'ulotlarining kalendar tematik rejai

Ma'ruza mashg'ulotlari			
№	mavzulari	rejai	soat
1-modul. Kirish. Fanning mohiyati, uning maqsadi va vazifalari			
1.1.	"Fanning mohiyati, uning maqsadi va vazifalari"	1.1.1. "Yangi ozuqa ekinlari" fanining predmeti va vazifalari 1.1.2. "Yangi ozuqa ekinlari" fanning oldiga qo'ygan maqsadi 1.1.3. Donli yem – xashak ekinlarning xalq xo'jalik ahamiyati, ekin maydonlari, hosildorligi.	2
1.2.	Xashaki bug'doy yetishtirish texnologiyasi	1.2.1. Chovvachilikdagi ahamiyati, tarqalishi, hosildorligi, biologik xususiyati. 1.2.2.Botanik xususiyatlari – sistematikasi, oilasi, avlodi turlari, tur xillari va navlari. 1.2.3.Sug'oriladigan va takroriy ekin sifatida yetishtirish texnologiyasi.	2
2- Modul. Donli yem-xashak ekinlarning umumiy tavsifi.			
2.1.	Afrika tariqi o'simligini yetishtirish texnologiyasi.	2.1.1.Afrika tariqining chovvachilikdagi ahamiyati 2.1.2.Afrika tariqining botanik xususiyatlari, morfologik belgilari, biologiyasi 2.1.3.Afrika tariqining yetishtirish texnologiyasi	2
3 - Modul. Dukkakli ekinlarning umumiy tavsifi.			
3.1.	Xashaki no'xat, lyupin va ko'k no'xat yetishtirish texnologiyasi.	3.1.1. Don yetishtirishni ko'paytirishda, o'simlik oqsili muammosini hal etishda, tuproq unumdorligini oshirishda no'xat ekinining ahamiyati. 3.1.2. No'xat, lyupin va ko'k no'xat ekinining botanik, biologik xususiyatlari. 3.1.3. No'xat, lyupin va ko'k no'xatning O'zbekistonda ekiladigan navlari.	2

3.2.	Xashaki dukkak va yasmiq yetishtirish texnologiyasi.	4.1.1. Xashaki dukkak va yasmiq o'simligining chorvachilikdagi ahamiyati 4.1.2. Xashaki dukkak va yasmiqning botanik tavsifi va biologik xususiyatlari 4.1.3. Xashaki dukkak va yasmiq yetishtirish texnologiyasi	2
4-modul. Xashaki ildizmevali ekinlarni yetishtirish texnologiyasi			
4.1.	Xashaki lavlagi yetishtirish texnologiyasi	4.1.1.Xashaki sholg'om ahamiyati, tarqalishi, hosildorligi, biologik xususiyati. 4.1.2.Botanik xususiyatlari – sistematikasi, oilasi, avlodi turlari, tur xillari va navlari. Sug'oriladigan va takroriy ekin sifatida yetishtirish texnologiyasi. 4.1.3.Almashlab ekishdagi o'rmi. O'tmishdosh ekinlarni tanlash. O'g'itlash, sug'orish, ekin parvarish qilish va hosilni yig'ishtirish.	2
4.2.	Xashaki sholg'om va xashaki turp yetishtirish texnologiyasi.	4.2.1. Xashaki sholg'omning botanik va biologik xususiyati 4.2.2. Xashaki sholg'om va xashaki turp yetishtirish texnologiyasi 4.2.3.Xashaki sholg'om v xashaki turpning chorvachilikdagi ahamiyati	2
Jami:			14

5.2. “Yangi oziqa ekinlari” fanidan rejalashtirilgan amaliy mashg'ulotlarining kalendar tematik rejasi

Amaliy mashg'ulotlar			
№	mavzulari	rejasi	soat
1.	Ozuqa turlari. O'simliklardan tayyorlangan oziqalar va ularning turlarini o'rganish.	1.1. Ozuqa turlarini o'rganish. O'simliklardan tayyorlanadigan oziqalar. 1.2. Ko'kat, pichan, silos haqida tushinchaga ega bo'lish va o'rganish. 1.3. Dag'al, shirali ozuqalar haqida tushinchaga ega bo'lish va o'rganish.	2
2.	Arpaning oziqaviylik ahamiyati, sistematikasi va morfologiyasi.	2.1.Arpaning sistematikasi va morfologiyasini o'rganish. 2.2. Oziqaviy qiymatini o'rganish	2

		bo'yicha amaliy ko'nikmalar va bilimlar berish.	
3.	Sulining oziqaviylik ahamiyati, sistematikasi va morfologiyasi.	3.1. Xo'jalikda ekiladigan sulining umumiy morfologik xususiyatlari. 3.2. Sistematikasi hamda morfologik belgilarini o'rganish.	2
4.	Chumizaning oziqaviylik ahamiyati va morfologiyasini o'rganish	4.1. Chorvachilikda oziqa uchun ishlatiladigan chumizaning biologik xususiyatlari. 4.2. Oziqaviylik ahamiyatini tushuntirish. Ozuqa birliklarini o'rganish.	2
5.	Sudan o'tining oziqaviylik ahamiyati sistematikasi va morfologiyasi.	5.1. Xo'jalikda ekiladigan sudan o'tining umumiy morfologik xususiyatlari. 5.2. Sistematikasi hamda morfologik belgilarini o'rganish.	2
6.	Bir yillik raygrasning sistematikasi va morfologiyasini o'rganish	6.1. Bir yillik raygrasning sistematikasi va morfologiyasini o'rganish. 6.2. Oziqaviy qiymatini o'rganish bo'yicha amaliy ko'nikmalar va bilimlar berish.	2
7.	Vikaning sistematikasi va morfologiyasini o'rganish	7.1. Xo'jalikda ekiladigan vikani umumiy morfologik xususiyatlari. 7.2. Sistematikasi hamda morfologik belgilarini o'rganish.	2
8.	Yasmiq va burchoq sistematikasi, morfologiyasi va navlarini o'rganish	8.1. Xo'jalikda ekiladigan yasmiq va burchoqni umumiy morfologik xususiyatlari, farqlari. 8.2. Yasmiq va burchoq sistematikasi hamda morfologik belgilarini o'rganish bo'yicha amaliy ko'nikmalar va bilimlar berish.	2
9.	Xashaki lavlagi sistematikasi, morfologiyasi va navlarini o'rganish.	9.1. Xo'jalikda ekiladigan xashaki lavlagini umumiy morfologik xususiyatlari. 9.2. Sistematikasi hamda morfologik belgilarini o'rganish.	2
10.	Kartoshka sistematikasi, morfologiyasi va navlarini o'rganish	10.1.Xo'jalikda ekiladigan kartoshkani umumiy morfologik xususiyatlari.	2